

כך הופכים קיבוץ לכפר שיתופי

במקרה שקיבוץ או מושב שיתופי הופך לכפר שיתופי, על מינהל מקרקעי ישראל לחתום על חוזה חכירה בתנאים המקובלים עם כפר שיתופי, באם תינתן לכך הסכמת שר החקלאות

רו"ח בועז מקלר 15/12/02

הקיבוצים וחבריהם נמצאים כיום במשבר חברתי-כלכלי העמוק ביותר בתולדותיהם. דרך ההתיישבות אשר נקבעה על-ידי המוסדות המיישבים בעבר הרחוק אינה עונה על צרכי ההווה והעתיד. ניתן לפתור בדרך פשוטה ומהירה יחסית את בעיותיהם של קיבוצים רבים, וזאת ע"י שיוך הנחלות לחברים והפיכתם למושבי עובדים או כפרים שיתופיים.

אמצעי הייצור של הקיבוץ, כמו הכפר השיתופי, מושתתים על הנחלות שהוקצו להם על פי החלטת שר החקלאות בהתאם להחלטות מועצת מקרקעי ישראל מספר 1, 8 ו-9. פיצול הנחלות לכל אחד מחברי הקיבוץ נדרש כדי להעביר אמצעי הייצור לחבר הבודד האחראי להתפרנסותו בעידן הנוכחי.

בנחלות החברים בכפר השיתופי, בניגוד לקיבוץ, ניתן דגש להתפרנסות החבר הבודד, לרבות מיחידות קיט ושימושים שאינם חקלאיים. שיוך הנחלות לחברים נותן פתרונות למכלול הבעיות המורכבות המקשות על רבים מהקיבוצים: חובות הנושים, בטחון פנסיוני, יצירת מקורות תעסוקה נוספים, קליטת אוכלוסייה צעירה לפתרון הבעיה הדמוגרפית ועיבוי הישוב. מהלך שיוך הנחלות והפיכת הקיבוץ לכפר שיתופי מחייב הסכמות של משרד החקלאות, מינהל מקרקעי ישראל, רשם האגודות, הסוכנות היהודית, התנועות המיישבות, נושים, רשויות המס, רשויות התכנון ואסיפת האגודה.

בדיונים שהתנהלו בשנה האחרונה הושגו הסכמות והבנות על ידי כל הגורמים, למעט מינהל מקרקעי ישראל, וזאת בניגוד לאמור במפורש בהוראות סעיף 21(ד)(2) לחוזה החכירה לדורות של הקיבוץ המושב השיתופי.

לשר החקלאות הסמכות לקבוע דרך הקצאת הנחלות למושב או לקיבוץ מקדמת דגן ואין עליה עוררין. הסמכות מעוגנת בהחלטות מועצת מקרקעי ישראל ופועל יוצא מכך הוא נוסח חוזה חכירה לדורות שנוהג המינהל לחתום עם קיבוצים ומושבים שיתופיים.

בהחלטה מספר 1 של מועצת מקרקעי ישראל מיום 17.5.65 בעניין "מדיניות הקרקע בישראל", נקבע בחלק א' "מדיניות מסירת קרקע חקלאית" בסעיף 4(א) כדלקמן:

"קרקע חקלאית תוחכר במסגרת של נחלות. גודל נחלה ייקבע על ידי המרכז המשותף לתכנון ופתוח חקלאי של משרד החקלאות (להלן - המרכז לתכנון). נחלות יוחכרו ישירות למתיישב במושב בתיאום עם האגודה. בקיבוץ יוחכרו הנחלות לקיבוץ".

בהחלטה מספר 8 של מועצת מקרקעי ישראל נקבע בסעיף 1 כדלקמן: "קרקע חקלאית תוחכר בדרך של נחלה לפי המלצת שר החקלאות או מי שיוסמך על ידו לעניין זה".

בהחלטה מספר 9 של מועצת מקרקעי ישראל נקבע, כי שר החקלאות, בהתייעצות עם מינהל התכנון, יקבע את גודל חלקת האדמה בנחלה. בחוזה החכירה לדורות של קיבוץ ושל מושב שיתופי נקבע חד משמעית בסעיף 21(ד)(2): "אם הפך קיבוץ להיות אגודה שיתופית חקלאית שאינה קיבוץ, יחתום המינהל עם האגודה האמורה על חוזה חכירה בנוסח ובתנאים שיהיו מקובלים במינהל באותה עת לגבי החכרת קרקע לאגודה מאותו סוג, ובלבד ששר החקלאות או מי שימונה על ידו ייתן את הסכמתו לחתימת החוזה עם האגודה האמורה ויקבע את גודל השטח שיוחכר לה ואת גבולותיו".

עולה מהאמור לעיל, כי במקרה שקיבוץ או מושב שיתופי הופך לכפר שיתופי, על מינהל
מקרקעי ישראל לחתום על חוזה חכירה בתנאים המקובלים עם כפר שיתופי, באם תינתן לכך
הסכמת שר החקלאות.